

REHEVÄT LEHDOT

Suomessa on peräti 30 eri lehtotyyppiä. Yleisimpiä lehdot ovat Etelä-Suomessa. Monimuotoisuuden kannalta lehdot ovat korvaamattoman arvokkaita.

Teksti ja kuvat HEIKKI WILLAMO

Syvän purouoman pohjalla rehottavaa saniaislehtoa, jonka valtapuuna on kuusi. Seassa kasvaa koivua, leppää, raitaa ja jokunen metsälehmus.

Tässä sarjassa Heikki Willamo kirjoittaa metsäluonnon arvokkaista elinympäristöistä.

Vanhaa pähkinälehtoa lehtien puhkeamisen aikaan. Viikkoa myöhemmin lehtikatto on sulkeutunut eikä maan pinnalle tule juuri valoa. Keväällä kukkinut valkovuokkomatto vaipuu lepotilaan.

Elämää kuhisevat lehdot ovat rehevimpiä metsiä, mutta niitä on vain prosentti metsäpinta-alastamme. Esiintyminen painottuu voimakkaasti maamme eteläosiin, jossa lehtojen osuus on runsaat kaksi prosenttia, kun se Lapissa laskee vain prosentin kymmenesosaan. Pohjoisessa ne keskittyvät erityisiin lehtokeskuksiin, joita sijaitsee Kittilässä, Kuusamosa ja Pohjanlahden perukassa. Lounaisrannikon ja -saariston sekä Ahvenanmaan lehtimetsävyöhykkeellä lehtojen osuus lähentelee puolestaan kymmentä prosenttia, ja kirjoa rikastuttavat jalopuulehdot.

Kangasmetsistä lehdot eroavat maaperänsä laadun kautta. Maa on multava ja täynnä lehtiä ja neulasia hajottavia sienisiä, lieroja ja muuta maaperän pieneliöstöä. Ravinteiden tehokas kierto ja kasveille suotuisa pienilmasto tekevät lehdoista tuotannoltaan parhaita metsiä, joten niitä on raivattu innokkaasti pelloiksi ja valjastettu metsätalouden käyttöön.

Valtakunnallinen lehtojensuojeluohjelma ehti pelastaa rauhoituksen piiriin satoja hienoja kohteita, mutta jokainen ohjelman ulkopuolelle jäänyt lehtolaikku on edelleen säästämisen arvoinen.

Kevään kukkaloisto

Lehtoja syntyy hyvin erilaisiin paikkoihin, kunhan maaperän ravinteisuuden ja pienilmaston vaatimukset täyttyvät. Kalkkialueet ovat tyyppisiä lehtomaita,

samoin savikkomaat. Olosuhteet ovat otollisimmillaan purojen varsilla, kosteilla rannoilla ja kallionjyrkänteiden alusilla, joilla lehdot usein rehottavat näyttävimmillään: on komeita tervalepikoita, saniaisviidakoita sekä jalopuita, erityisesti pähkinäpensasta kasvavia lehtometsiä.

Lehtojen pohjakerroksesta löytyy vaativia kasveja. Maanpinnan jäkälät puuttuvat, ja sammaleista yleisimpiä ovat erilaiset lehväsammalet sekä komea ruusukesammal. Varjoisissa lehdoissa myös puiden tyvet ovat monilajisten sammalten peitossa. Kosteammissa lehdoissa, varsinkin purojen varsilla, rehottavat erilaiset saniaiset, komeimpana suuri kotkansiipi.

Lehtojen maa on multavaa.

Näyttävimmillään lehdot ovat keväällä ennen lehtipuiden heräämistä. Silloin valoa pääsee runsaasti maanpinnalle ja kasvit kiirehtivät kukkimaan yhtenä joukkona. Puiden puhjettua lehteen lehdon pohja muuttuu varjoisaksi ja monet

pohjakerroksen kasveja asettuvat lepotilaan odottamaan seuraavaa kevättä.

Kevätaspektiksi kutsutusta kukkaloistosta vastaa kielo, kevätlinnunherne, käenkaali, käenrieska, imikkä, konnanmarjat, sudenmarja ja monet muut, mutta näyttävimmillään lehdot ovat vuokkojen kukkiessa. Niistä yleisin ja laajimmalle levinnyt on valkoisia mattoja muodostava valkovuokko, joka saa etelämpänä seurakseen sinivuokon ja parhaila maila myös keltavuokon. Pohjoisessa komeimpia ovat ▶

Suurta kirjoa

Lehdot vaihtelevat

kosteusoloiltaan kuivista, puolukkaa kasvavista, aina kosteisiin puronvarsilehtoihin, joissa rehottaa suuria saniaisia.

Lehdot mielletään usein lehtimetsiksi, mutta ne voivat olla myös havupuuvaltaisia. Etelässä yleisin lehtotyyppi on käenkaali-oravanmarjalehto, jonka valtapuuna on yleensä kuusi.

Monimuotoisuuden kannalta lehdot ovat korvaamattomia. Kasvi- ja hyönteislajisto on rikas ja linnusto runsas. Lehdot ovatkin ykköspaikalla pesivien lintuparien tiheydessä.

Metsätyypiluokittelussa lehdot jaetaan kuiviin, tuoreisiin ja kosteisiin, ja nämä kaikki kolme jakautuvat keski- ja runsasravinteisiin. Niiden sisällä jako käy vielä tyyppikasvien ja sijainnin mukaan niin, että luokittelu pitää sisällään kokonaista kolmekymmentä eri lehtotyyppiä.

koivua kasvavat kullerolehdot. Ravinteisuus näkyy myös lehtojen heinissä, joista mainittakoon nuokkuhelmikkä ja jopa metrin pituiseksi kasvava tesma.

Myös lehtojen pensaskerros on runsas ja monilajinen. Kevätkukintaan liittyvät hennon liilanpunainen näsiä, lehtokuusama, koiranheisi, viinimarja ja tuomi, joka muodostaa joskus puiden alle läpitunkemattomia ja monien lintujen suosimia tiheikköjä. Arvokkaita ovat raidat, jotka kasvavat lehtojen suotuisissa olosuhteissa komeiksi puiksi.

Lintujen kuoro

Alkukesän aamuina lehdot soivat lintujen laulua. Mustapää- ja lehtokerttujen laverteluun liittyy peukaloisen ja satakielen voimasäveliä, sirittäjän sirinää ja hyvällä onnella harvinaisen idänuunilinnun säe. Multava maa lieroineen on rastaiden mieleen, ja samoille ruokamaille johdattavat myös lehtokurpat poikueitaan.

Lehtipuut ja pökkelöt vetävät puoleensa tikkoja, joiden käytöstä jääneitä koloja asuttaa muiden kolopesijöiden suuri joukko.

Lehtipuut, niiden karike sekä runsas lahoppuusto yhdistettynä kosteaan ja rehevään maaperään elättää kirjavaa kovakuoriaisten joukkoa, monenlajisia sieniä ja kääpiä, joista useat ovat uhanalaisia. Suurten haapojen rungoilla ja karikkeessa elää harvinaisia kotilolajeja.

Haapalehtoa, jossa kasvaa metsävaahteroita sekä tuomien pensasmainen tiheikkö. Niukkaa kenttakerrosta hallitsee kielo.

Nisäkkäistä mäyrä suosii lehtoja. Se kaivaa pesäluolastonsa kuivaan hiekkamaahan, mutta suuntaa iltaiset ruokailuretkensä lehtojen selkärangattomia pikkueläimiä, erityisesti lieroja kuhiseville apajille. Päästäiset ja maamyyrä elävät lehdossa samoista syistä, ja löytyy sieltä yksi matelijakin: vaskitsa viihtyy runsaskarikkeisten lehdonpohjien tarjoamilla ruokamailla.

Etelässä jaloja lehtipuita

Etelä- ja Lounais-Suomen lehtomailla, varsinkin kalkkialueilla, kasvaa usein jaloja lehtipuita, kuten tammea, metsälehmusta, saarnaa, metsävaahteraa sekä vuori- ja kynäjalavaa. Yleisin on kuitenkin nimestään huolimatta puuksi luettava pähkinäpensas, joka muodostaa hienoja lehtoja mitä moninaisimmille paikoille. Kuivimmissa ylispuuna on mänty, yleisimmin kuitenkin kuusi, koivu sekä haapa. Parhaissa lehdossa kenttakerroksen valtias on laajoja kasvustoja muodostava, vaatelia lehtosinijuuri.

Kaiken kaikkiaan lehdot ovat monilajisia elämän keitaita. Ne tarjoavat elinolosuhteet kymmenille lajeille, jotka eivät muissa metsissä tule toimeen.

Runsas lehtipuusto, lahoppuun jatkuva tarjonta, ravinteiden nopea kierto, maaperän ravinteisuus ja sen rikas pieneliöstö sekä runsas linnusto tekevät lehdoista korvaamattomia keitaita. Jokainen niistä on suojelun arvoinen. ●